

Yıl/Year: 6, Sayı/Issue: 14, Nisan/April 2025, s. 79-96

Yayın Geliř Tarihi / Article Arrival Date

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date

Yayın Geliř Tarihi: 28-08-2024

Yayınlanma Tarihi: 31-04-2025

ISSN: 2757-6000

SIDNEY LUTMEN'İN *12 ANGRY MEN (12 ÖFKELİ ADAM)* FİLMİNİN ETİK İLKELER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Özün ÖYMEN

Yüksek Lisans Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri
Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, ozunoymn2001@gmail.com

ÖZET

Araştırmada döneminin ve günümüzün önemli sosyal psikoloji filmlerinden biri olan Sidney Lumet'in yönetmenliğini yaptığı ve Reginald Rose'un aynı isimli televizyon oyunundan uyarlanarak Amerikan yargı sürecini özellikle jüri sistemi üzerinden eleştiren 1957 yapımı *12 Angry Man (12 Öfkeli Adam)* filmi, etik ilkeler ve ahlaki değerler açısından analiz edilmektedir. Filmin konusunu bir grup sıradan ancak etnik köken, sosyo-ekonomik düzey, yaş, eğitim düzeyi, inanç ve karakter bakımından farklılaşan jüri üyesinin bir gencin yargılanmasında karara varma süreci oluştururken, iletilmek istenilen mesaj bir insanın hayatı üzerine karar verilirken ahlaki değerlerin ve hukuk etiğinin gerektirdiği inceliklerin önemidir. Filmin konusu kapsamında bireylerin veya grupların, doğru ve yanlış davranışlarını ele alan ve bu kapsamda uygulanan belirli kurallar bütünü olan etik ilkeler ile yine toplumsal ve kültürel normlar doğrultusunda şekillenen ve doğru ile yanlışın ne olduğu konusunda uygulanan yazılı olmayan kurallar bütünü olarak ifade edilen ahlaki değerler sorgulanarak karakterler üzerinden etik sorumluluklar, meslek etiği bağlamında hukuk sisteminin etik çerçevesi ve karar alma sürecindeki ahlaki yükümlülükler analiz edilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Ahlaki değerler, Etik ilkeler, Hukuk etiği, 12 Angry Man, Sidney Lutmen

AN ANALYSIS OF SIDNEY LUTMEN’S 12 ANGRY MEN IN TERMS OF ETHICAL PRINCIPLES

ABSTRACT

In this study, the 1957 film 12 Angry Men, directed by Sidney Lumet and adapted from Reginald Rose's television play of the same name, which criticizes the American judicial process, especially through the jury system, which is one of the important social psychology films of its period and today, is analyzed in terms of ethical principles and moral values. While the subject of the film is the process of a group of ordinary but differentiated jurors in terms of ethnicity, socio-economic level, age, education level, beliefs and character, reaching a verdict in the trial of a teenager, the message to be conveyed is the importance of the subtleties required by moral values and legal ethics when making a decision on a person's life. Within the scope of the subject of the film, ethical principles, which are a set of certain rules that address the right and wrong behaviors of individuals or groups and are applied in this context, and moral values as a set of unwritten rules that are shaped in line with social and cultural norms and applied on what is right and wrong, are questioned and ethical responsibilities through the characters, the ethical framework of the legal system in the context of professional ethics and moral obligations in the decision-making process are analyzed.

Keywords: Moral values, Ethical principles, Legal ethics, 12 Angry Man, Sidney Lutmen

GİRİŞ

Yönetmenliğini Sidney Lumet’in üstlendiği 12 Angry Men (12 Öfkeli Adam), oldukça çarpıcı bir sosyal psikoloji filmidir. Sidney Lumet (1924-2011) karmaşık ve duygusal, genel olarak toplumsal açıdan önemli olan konular üzerinde filmler yaratmış, 12 Angry Men filmi onun Altın Ayı ve Üç Akademi Ödülü almasını sağlayan ilk eseri olmuştur (IMDb, 2024). “Oyuncuların yönetmeni” olarak tanınan Lumet, “aralarında Henry Fonda, Sophia Loren, Marlon Brando, Anna Magnani, Sean Connery, Ingrid Bergman, Paul Newman, Al Pacino, Ethan Hawke ve Philip-Seymour Hoffman’ın da bulunduğu eşsiz bir yıldız kadrosunu kendine çekerek oyuncuları için on sekiz Oscar adaylığı toplamıştır” (Columbia, 2024). Çocukluğundan itibaren gösteri sanatlarının içerisinde yer alan Lumet’in hayatına bakıldığında; “Yidiş tiyatrosunda ve Broadway’de çocuk oyuncu olarak çalışmasının” ve II. Dünya Savaşı’nda görev yapmasının ardından pek çok oyun yönettiği ve oyunculuk dersleri verdiği bilinmektedir. Lumet’in “beğenilen 12 Angry Men (1957) ile sinema yönetmeni olarak ilk çıkışını yapmadan önce, CBS için (1951-57) *Playhouse 90* ve *Studio One* yapımları da dahil olmak üzere 200’den fazla televizyon draması yönettiği” görülür. *The Fugitive Kind* (1960), *Fail Safe* (1964), *Serpico* (1973), *Dog Day Afternoon* (1975), *Network* (1976), *The Verdict* (1982), *Night Falls on Manhattan* (1997) ve *Before the Devil Knows You’re Dead* (2007) gibi filmlerle kendisini kanıtlayan Lumet “psikolojik dramların ustası olarak” kabul edilmektedir (Britannica, 2024).

Görsel 1. 12 Angry Men (12 Öfkeli Adam) film afişi / Görsel 2. 12 Angry Men jüri üyeleri

Lumet'i diğer birçok yönetmenden ayıran en belirgin özelliği “filmlerini, müziğe çok yer vermeksizin birer sanat formu haline” getirmesidir (Sözen, 2016, s.226). Agatha Christie'nin romanından uyarlanmış olan 1974 yapımlı “Murder on the Orient Express” (Doğu Ekspresinde Cinayet) filmi, yaşamı boyunca birçok filme imza atmış Lumet'in yönetmenliğini üstlendiği filmler arasında yer almıştır. Bu filmde de oldukça ünlü isimlerle çalıştığı görülen yönetmenin, filmin bir bölümünü İstanbul'da çekmiş olduğu görülür (Sidney Lumet, 2024). *12 Angry Men* (1957) drama türünde, döneminin ve hatta günümüzün önemli sinema yapıtlarından olmayı başarmış, izleyiciyi etik ilkeler ve ahlaki değerler bağlamında düşünmeye yönlendirmesi bakımından Lumet'in en önemli eserleri arasında yer almıştır. Film 12 jürinin, 18 yaşındaki Latin Amerikalı genç bir delikanlının babasını öldürüp öldürmediğine karar vermesi çerçevesinde ilerleyen bir tartışma etrafında şekillenmektedir. Genç, 12 oy ile suçlu görülmesi durumunda idamı gerçekleşecek ya da 12 oy ile suçsuz görülmesi durumunda serbest kalacaktır. Amerikan yargı sisteminin anayasal bir hakkı olan jüri yargılama sistemi, rastgele seçilen halktan bireylerden oluşmaktadır. Bir toplantı odasında, bir masa etrafında toplanan farklı yaşlarda, sosyo-ekonomik düzeyde, farklı inançlara sahip ve farklı karakterde 12 adam gencin hayatı üzerine karar vermeye çalışırken, zaman zaman kişisel görüşleri sebebiyle, etik dışı ihlaller ve ahlaki değerleri doğrultusunda ikileme düşmekte, bu yüzden karar verme süreci uzamaktadır. Film, adaletin sağlanma sürecinde bireylerin karşılaştığı zorlukları, insan doğasının karmaşıklığını ve kişisel önyargıların karar verme aşamasında etik ilkeler ve ahlaki değerler ile tezathığını etkileyici bir şekilde vurgular. Farklı hayatlara, inançlara ve doğrulara sahip on iki jüri üyesi, kendi perspektifinden bu durumu

ele almaya çalışır bu da karar alma sürecinde yaşanacak on iki farklı ahlaki ve etik değerlendirmeyi beraberinde getirir; bu değerlendirmeler kişisel hırslardan önyargılara kadar farklı formlarda çeşitlenir ve karar alma süreci ile anayasal bir hak olarak “suçu kabul edilene kadar suçsuz kabul etmek” şeklindeki makul şüphe ilkesini ihlal eden pek çok unsura film boyunca göndermede bulunulur.

Film, etik ilkelerin önemine dikkat çekerek, doğruluk, adalet ve sorumluluk gibi başlıca kavramların, kişisel değerler doğrultusunda nasıl ele alındığını ve derinlemesine bir sorgulama sürecini izleyiciye sunar. On iki jüri üyesinin kendi aralarında yaşadıkları fikir ayrılıkları ve tartışmalar, bireylerin kişisel önyargılarının ve toplumsal normların karar almayı nasıl etkilediğini açığa çıkarmaktadır. Bazı jüri üyelerinin kişisel hayat tecrübeleri ve sosyal çevreleri, davaya ilişkin bakış açılarını olumlu veya olumsuz bir şekilde etkilemekte, ele alınan dava konusunu objektif bir perspektiften daha kişisel bir açıya çevirmektedir. Burada yapılan pozitif veya negatif yanlılık davada adaletin sağlanmasını zorlaştırmaktadır. On iki jüri üyesinin hukuk etiği açısından üstlendikleri sorumluluk da büyük bir önem taşımaktadır. Çünkü her bir jüri üyesi, içsel ve toplumsal değerlerinin yarattığı iç çatışmasını, yasal sistemin hakim olduğu etik ilkeler doğrultusunda, sorumluluk bilinci ile el almak durumundadır.

12 Angry Man, etik ilkelerin yanında ahlaki değerleri de derinlemesine incelemektedir. Adalet kavramının yasal ve sistemsal boyutu dışında, insani değerler ve vicdani yükümlülüğünü de vurgulayarak izleyiciye önemli bir mesaj ileten film, etik ikilemler ve jüri üyelerinin birbirlerine olan saygı faktörünü ve empati kurma gibi daha ahlaki değerlerini, kişisel görüş ve toplumsal normları ile dengelemeye çalışarak aktarmaktadır. Bu bağlamda araştırmada, örnekleme alınan filmin içerik analizi kapsamında, etik ilkeler, hukuk etiği ve ahlaki değerlerin üzerine durulmakta, tüm bu kavramların birbirini nasıl etkilediği ve bireylerdeki bu değerlerin nasıl işlediğine açıklama getirilmektedir.

YÖNTEM

Araştırma betimsel içerik analizi yönteminin kullanıldığı nitel bir araştırmadır. Kuramsal inceleme ve betimlemelere dayanmaktadır. Sinematografik analiz, mevcut literatür, yazılı belgeler araştırma verilerinin temelini oluşturmaktadır. Bulguların yorumlanması benzeşim (analoji) yöntemi ile ortaya konulmuştur.

BULGULAR

Ahlak Felsefesi ve Mesleki Etik Bağlamında Etik İlkeler ve Ahlak

Etik kavramı, günümüzde oldukça yaygınlaşan, zaman zaman gerçek anlamını yitirip, uygunsuz olan her durum için kullanılan fakat literatürde, bireylerin veya grupların belli bir konu hakkında gösterdikleri davranışların, doğru ya da yanlış olduğunu söyleyen sistematik bir kurallar bütünüdür. Ruacan’a göre (2005, s.1); “ne yazık ki, başka

birçok örnekte olduğu gibi, bu sözcüğü de gerçek içeriğinden soyutlayarak kullanmaya başladık. Sonuçta düzen-dışı, ahlak-dışı, din-dışı, gelenek-dışı, yasa-dışı her durumun etik-dışı olduğunu ilan ederek kökenlerini, nedenlerini ve çözümlerini geri plana atma kolaycılığı geliştirdi. Ruacan’ın da ifade ettiği gibi, “etik” kavramı asıl anlamı dışında, toplumun günlük konuşmalarında dahi kullandığı sıradan bir terim haline gelmeye başlamıştır. Eğitim, hukuk, sağlık ya da sosyal bilimlerin pek çok alanında “etik ilkeler” doğrultusunda çalışmalar yapılmakta, yapılan çalışmalar kendi alanlarındaki etik ilkeler ile değerlendirilmekte böylelikle, ele alınan çalışma veya davranış bütünü, toplumsal, bireysel, mesleki açıdan, uygunsuz, yanlış ya da suç teşkil etmesi durumunda değerlendirilebilir ve işlem uygulanabilir bir hale getirilmektedir. Etik, “bir insanın davranışları sırasında kullandığı ahlaki ilkeler bütünü olarak tanımlanabileceği gibi insanın doğru ile yanlış ayırt ederken kullandığı kişisel kriterler olarak da tanımlanabilir” (İşgüden ve Çabuk, 2006, s.61).

Felsefi bir disiplin olan etik, insan davranışlarını, kişiler arasındaki ilişki ve iletişimi ele alır. Öyle ki bireysel etik değerler, toplumsal ilişkileri de güçlendirmektedir. Küçük’ün de tanımladığı gibi (2003, s.257); “etik amaç Aristocu düşünceye dayanır ve burada etik, iyi yaşamı hedefleme olarak tanımlanır”. Dolayısıyla etiğin özelden genele doğru toplumsal bir bilincin hakim olmasına olanak sağladığı tanımlanabilir. Etik değerler, “insanların toplumsal düzeni ve huzuru sağlamak amacıyla benimsedikleri ve yaşam boyunca birtakım değişikliklere uğrayan değerlerdir. Dürüstlük, doğruluk, sözünde durmak, sadakat, adalet, başkalarına yardım etmek, başkalarına saygı göstermek, sorumluluklarını yerine getirmek başlıca temel etik değerler arasında yer alır” (İşgüden ve Çabuk, 2006, s.62). İnsani yaşamı ele alan etik, insan davranış ve eylemlerini inceleyen bir felsefi disiplin olarak, gerçekleşen eylemlerin neye dayandığına, ahlaki açıdan iyi-kötü, doğru-yanlış olup olmadığına karar vererek, bireylerin ve toplumların davranışlarının sonuçlarını sorgular. Kılıç’ın da vurguladığı gibi (2015, s.94); “Ne yapmak gerekir?, Nasıl bir insan olmak gerekir? ya da Ne tür bir insan olmalıyız? biçimindeki sorular etik alanda dile getirilen önemli sorulardan birkaçıdır”. Kısaca etik, insan yaşamında, bireysel ve toplumsal değerlerin ve eylemlerin belirlenmesinde önemli bir rol üstlenerek, bireysel ve toplumsal ilişkilerin düzenlenmesi ile adil ve insani bir yaşamın şekillenmesine olanak sağlamayı amaçlar.

Etik kavramının literatürde geçen bazı tanımlamalarına yukarıda yer verildi. Ancak daha derinlemesine bir analiz yapıldığında etik felsefesinin farklı alanlarda ve disiplinlerarası kuramlarda da karşımıza çıktığı görülür Bireysel ve toplumsal etik değerler, ele alınan alt dala, kültüre, tarihe, sosyal ve ekonomik durumlara hatta cinsiyete göre dahi farklılık göstermektedir. Bu kapsamda “etiğin farklı işlevlere sahip olması nedeniyle “normatif etik”, “meta etik” ve “uygulamalı etik” olmak üzere üç türü bulunmaktadır. Normatif etik, ahlak kurallarının incelenerek doğru ve yanlışın belirlenmesi ve ulaşılan sonucun değerlendirilmesini, meta etik, normatif etiğin sorgulanmasını, uygulamalı etik ise özel bir alanda uyulması gereken etik ilkelerin ve

uzak durulması gereken etik dışı davranışların belirlenmesi olarak ifade edilmektedir. İş etiği, mühendislik, etiği, sanat etiği, tıpta etik, akademik etik uygulama etiğın alt dallarından bazılarıdır” (Esmer ve Özdaşlı, 2023, s.399).

Meslek etiği, insan yaşamının büyük bir kısmını içeren meslek hayatında uyulması gereken temel prensip ve standartların nasıl işleneceğini ele alan etik disiplininin alt dallarından biridir. Meslek etiği, “meslek yaşamındaki davranışları yönlendiren, neyin yapılacağı neyin yapılmayacağı konularında rehberlik eden” kurallar bütünü olarak tanımlanabilir (İşgüden ve Çabuk, 2006, s.60). Meslek etiği, bireyin meslek hayatındaki tutumlarında daha güvenilir bir izlenim vermesine olanak sağlayarak, sağlıklı bir meslek hayatını mümkün kılar. Her mesleğin kendine göre etik ilkeleri vardır. Bu ilkeler mesleğin içeriğine ve yapılan işin niteliğine göre değişmekle birlikte, bazı durumlarda ortak etik ilkeler görülebilir (Tuğay ve Kılıç, 2017). Örneğin mesleğin niteliği, seviyesi veya sektörü fark etmeksizin dürüstlük, gizlilik, adalet, sorumluluk bilinci, saygı, şeffaflık, eşitlik, nezaket vs. gibi ilkeler ortak etik ilkelerdir. Tüm bu etik ilkeler daha profesyonel bir çalışma imkanı sunarak, meslek hayatında sağlıklı ilişkiler ve işler ortaya konulmasına aracılık etmektedir. Mesleki etik kapsamında, meslek sahibi bireyler herhangi bir çıkar ilişkisi gözetmeksizin, dürüstlük ve doğrulukla, kendilerini devamlı geliştirerek, hem bireysel hem de diğer meslektaşlarına olan sorumluluklarının bilincinde davranışlar sergilemelidir. Meslek etiği kısaca, “kendi alanında kendisinden hizmet bekleyenlere varsa yasaların elverdiği ölçüde; yoksa oluşmuş ilkelere göre faydalı olacak şekilde hizmet sunması” şeklinde tanımlanır (Arslan, t.y.). Filizöz’e göre (2019, s.1231) “meslek etiğının en temel amacı, dünyanın her yerinde, aynı meslek mensuplarının mesleki etik kurallarına uygun hareket etmelerini sağlamaktır”.

Meslek etiği kapsamında ele alınabilecek pek çok alt etik türü vardır ki hukuk etiği bunlardan biri olarak kabul edilebilir. Hukuk etiği, temeline adaleti yerleştiren bir meslek etiğidir. Hukuk etiği, hukuka uygun davranışların bir kılavuzu niteliğindedir (Adams, 2015). Hukuk etiği, hukukçuların sahip olması gereken mesleki tutum ve davranışları kapsar ve “yasa koyma ve yasaları uygulamadaki” bireysel davranışlarla; “(...) dürüstlük, tarafsızlık, güvenilirlik, nesnellik vb. erdemlerle yakından ilişkilidir” (Doğu Akdeniz Üniversitesi, 2024). Özel’e göre (2017, s.696); “hukuk etiği kavramı; adalet ve eşitlik ilkelerini, insan haklarını, ahlak ve hukukun üstünlüğünü, dürüstlük kuralını içine alır. Bu sebeple, hukuksal etik, olması gerekeni amaçlar ve ileriye yöneliktir. Bu konuda Hirsch de benzer bir yaklaşım sergileyerek; hukuk etiğinin, dünü, bugünü ve yarını kapsayan değerler bütünü olduğunu dile getirmiştir”. Dolayısıyla hukuk etiği bireyde, adil yargılama, önyargılardan arınma, sorumluluk bilinci, bağımsız karar verme, tarafsızlık, dürüstlük gibi değerlerin, kurallara uygun sistematik bir yapıda ele alınıp işlendiği, meslek etiği alt dalı olarak kabul edilebilir. Bununla birlikte hukuk ve etik kavramları arasındaki ilişkiyi ele almanın yanı sıra hukuk etiğinin “hukukçu olarak adlandırılan hukuk topluluğuna, örneğin yargıçlar, avukatlar gibi kişilerin izlemeleri gereken, onların davranışlarına yön veren etik kurallar ve değerlerle ilgili” olduğu tanımlanabilir (Saltık,

2017). Çağlar Gürgey (2024, s.862) “*Hukuk Eğitiminde Hukuk Etiği*” başlıklı makalesinde konuya ilişkin şu açıklamayı dile getirmiştir;

“Gerek felsefi boyutuyla ve gerekse normatif boyutuyla hukuk etiği, hukukçu adaylarının hukuk eğitiminde ve hukukçuların mesleki eğitimlerinin önemli bir parçasıdır. Bu eğitimler içerisinde mesleki ve etik kuralların bilgisinin edinilmesi gerekmektedir. Hukukçuların bu kurallara uygun hareket etmesi, kuralları içselleştirmesine yardımcı olmaktadır. Hukukçuların söz konusu etik ilkeleri sadece mesleki davranışlarında değil, günlük hayatlarında da ölçüt olarak bütünlük değerini gerçekleştirmeleri gerekmektedir” (Çağlar Gürgey, 2024).

Ahlak ve etik kavramları çoğunlukla birbiri ile karıştırılan fakat birbirinden ayrı tanımlamalara sahip kavramlardır. Ahlak kavramı Türk Dil Kurumu (2024) tarafından “bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları; aktöre, sağtöre” olarak ifade edilmiştir. Etik, bir süreç veya bir durumun nasıl işlenmesi gerektiği üzerine duran kurallar bütünüyken, ahlak, toplumun kültür yapısına göre şekil alan iyi ve kötüyü farklı boyutlarıyla değerlendiren bir felsefedir. Bir diğer tanıma göre ahlak, huy, davranış, tutumdur ve insan sergilediği bu huy, davranış ve tutumlara doğuştan sahip olabileceği gibi daha sonra da edinmiş olabilir (Tuğay ve Kılıç, 2017). Ahlak bireyin, grubun veya bir toplumun, içinde bulunduğu koşullar doğrultusunda iyi ve kötüyü belirleyen bir felsefi veya sosyal bilim dalıdır. Aktan (2009, s.39-40) ahlak kavramını şöyle ifade etmiştir;

“Ahlak, bir sosyal bilim dalı olarak toplum içerisinde oluşmuş örf ve adetlerin, değer yargılarının, normların ve kuralların oluşturduğu sistem bütünüdür. Bu sistem bütünü; bir bireyin, bir grubun ya da tüm toplumun doğru ve yanlış davranışlarını belirler ve yönlendirir. (...) Ahlak kuralları, belirli bir yerde geçerli olan değer yargılarıdır. Herkes için genel geçerliliğe sahip ahlaki kurallar olmadığı gibi her yerde genel geçerliliğe sahip ahlaki kurallar da yoktur. Bununla birlikte, bazı davranış ve eylemlerin (örneğin, yalan söyleme, hırsızlık yapma vs.) herkes tarafından ve her yerde kabul edildiğini söylemek mümkündür. Burada ifade edilmek istenen tüm ahlak kurallarının her yerde geçerli olmadığıdır” (Aktan, 2009).

Mahmutoğlu ise (2009, s.227); “ahlâkın yerel olarak nitelendirilmesinin en önemli nedeni yöreden yöreye değişen, kimi zaman birbirleriyle çelişen, toplumun içinde bulunduğu kültüre, sosyal ve ekonomik şartlara göre şekillenme özelliğidir. Diğer bir anlatımla ahlâk deyiimi hem kuralları ifade etmekte hem de insanın yapısal veya doğal yönünü açıklamakta kullanılmaktadır” sözleri ile ahlak hakkındaki görüşlerini dile getirmiştir.

Özetle etik ve ahlak kavramları insanı ve insan davranışlarını el alan iki farklı disiplindir. Ahlak değerleri, toplumsal ve kültürel olarak değişiklikler gösterse de temelde, insan, grup ya da toplum davranışlarının iyi veya kötü olduğuna karar veren bir felsefedir. Etik ise toplumun huzurunu sağlamak amacıyla oluşturulan, neyin nasıl yapılacağına karar veren ve doğru ile yanlış ayırt eden sistemli kurallar bütünüdür. Etik ilkeler de ahlak değerleri de temelde dürüstlük, adalet, eşitlik, güvenilirlik gibi davranışları ele alarak sağlıklı bir ortam ve ilişkiyi amaçlamaktadır. Meslek etiği, hangi meslek kolu olduğu ayrılmadan temelde edinilmesi gereken mesleki kuralları bünyesinde

barındırırken, hukuk etiği meslek etiğinin gerekçelerinin yanı sıra, hukuk ilkesinin ele aldığı ve hukuk topluluğunu ilgilendiren etik kuralların neler olduğunu belirlemektedir. Tüm bu kavramların oluşum noktasında ise, insan ve insan davranışları yer alır.

12 Angry Man (12 Öfkeli Adam) Filminin Ahlaki Değerler ve Etik İlkeler Açısından İncelenmesi

Sidney Lumet’in yönettiği, *12 Angry Men* (12 Öfkeli Adam) filmi, etik ilkeler ve ahlaki değerlerin yaşamın saf eylem mekanizmalarında karar alma süreçlerinde etkisi, salt varoluşsal nitelikleri ve anlam biçimlerinin görünürlük düzeyleri bakımından önemli bir eserdir. Belirtildiği gibi dönemin kenar mahallerinin birinde gerçekleşen bir cinayet davası üzerinde, 12 farklı hayat deneyimine sahip adamın önyargıları ve kararsız tutumlarıyla, davadaki sanığın suçlu olup olmadığı hükmünü vermeye çalışmalarını konu alan film, insan yaşamına dair kişisel ahlaki değerler ve uyulması gereken evrensel etik ilkeleri derinlemesine ele almaktadır. Amerikan yargı sisteminde oldukça yaygın olan ve geniş bir tarihe sahip olan jüri sisteminin de *12 Angry Men* filminde yoğun olarak eleştirildiği görülür. Amerika’da davaların halka açık bir şekilde yine halktan seçilen rastgele insanlarla yapılması anayasal bir haktır. Böylelikle yargı süreci salt hukuk sisteminin karar verme organlarına kalmamakta, vatandaşlara da bu süreçte söz hakkı düşmektedir. Öyle ki jüri görevi, Amerika’da bir vatandaşlık görevi olarak oldukça önemli bir yerde tutulmaktadır. 6-12 ve 16-23 kişilik gruplar olarak küçük ve büyük iki jüri tipi bulunmaktadır (Akçok, 2024). *12 Angry Men* filminde el alınan 12 kişilik küçük jüridir. Küçük jüriler hem ceza hem de sivil davalara bakarak sivil davalarda verdikleri karar bulgu, ceza davalarında verdikleri kararlar ise sanığın suçlu olup olmadığını belirlemektedir (Akçok, 2024). Tüm jüri üyelerinin birbirini daha önce tanımamış, toplumda farklı statüde yer alan bireylerden seçilmesi, jürili sistem için önemli bir kuraldır. Bunun sebebi, her yaştan, her kesimden ve farklı düşünce yapısına sahip birey ile daha objektif bir yargı sürecinin ele alınabilir olmasını sağlamasıdır. Tüm bu kriterler doğrultusunda, tüm jürilerin ortak bir karar vermesi beklenmekte aksi takdirde jüri kendini feshetmektedir (Pir, 2021).

12 Angry Men (12 Öfkeli Adam) filmi, adalet sağlamanın yalnızca hukuki bir sistem olmanın dışında, bireysel ve toplumsal anlamda etik ilkelerin ve ahlak değerlerinin adalet sistemine olan etkilerini çarpıcı bir anlatımla vurgulayan önemli bir sinematik anlatımdır. Filmde ele alınan ahlaki değerler ve etik ilkeler, adaleti sağlama sürecindeki düşünsel çatışma ve karar alma sürecindeki çatışmalar üzerinden analiz edilmiştir. Kapısı kilitli bir toplantı odasında bir araya gelen 12 adam sanık olan 18 yaşındaki çocuk için ortak bir karar vermeye çalışır. Burada toplantı odasının toplumsal rolünün de önemli olduğu görülür. Holm (2022), filmdeki toplantı odasının önemini şu şekilde ifade etmektedir; “jürinin müzakere ettiği o baskıcı, kasvetli ve ilham vermeyen toplantı odası, o dönemdeki her şirketin yönetim kurulu odasının aynısıdır; çünkü iş birliğinin ve en

önemlisi karar almanın önemli olduğu endüstri sonrası çağda bir çalışma alanı olarak biçimlendirilmiş ve tasarlanmıştır”. Kapının kilitli olması ise “jüri üyelerinin karar alma süreci içinde dış dünyadan izole edildiklerini göstermektedir. Ancak dış dünyadan izole edilmiş olsalar dahi jüri üyelerinin karar alma sürecinde önyargılarından sıyrılmadıkları görülmektedir” (Pir, 2021). Toplantı odasında bir araya gelen 12 adam içeri emin bir şekilde girerler ve hemen bir oylama yapılması istenir; çünkü dava konusu bir cinayettir. Babasını öldürdüğü düşünülen 18 yaşında bir genç sanıktır ve olaya şahit olduklarını iddia ederek tanıklık yapan iki komşunun ifadeleri, ilk araştırmada elde edilen deliller, jürilerin genci suçlu olarak görmesine yetmektedir. Bu yüzden jüri üyeleri, oylama yapılarak 12 suçlu oy kararı ile hemen yargılama sürecinin ve kişisel sorumluluklarının bitmesini ister. Fakat 12 jüri içerisinde 8 numaralı jüri suçsuz oyu kullanır ve bu noktada jüri üyelerinin birbirleri ve kendileri ile tartışmaları, etik dışı yaklaşımların ortaya çıkmasına ve ahlak dışı durumların görünür olmasına neden olur. 8 numaralı jüriye diğer tüm jüriler tepki göstererek nedenini sorgularken 8 numaralı jüri sanığın gerçekten suçlu olup olmadığını bilmediği için suçlu oyu kullanmak istemediğini açık bir şekilde vurgular. Burada dikkat çekmek istediği asıl konu; her şeyin mümkün olabileceği ve tüm ihtimallerin gözden geçirilmesi gerektiğidir ki burada jüri üyeleri arasındaki çatışmanın aslında temel bir etik ihlalden kaynaklandığı anlaşılır.

Görsel 3. *12 Angry Men* (*12 Öfkeli Adam*) Jüri Toplantı Odası

Karacaoğlu’na göre; “Jüri sistemini eleştiren Sidney Lumet filmi, vicdan sahibi, işin sorumluluğunun ve sonuçlarının farkında olan bir jüri üyesinin, yargılanan çocuğun itham edilen suçu işlediğine dair “makul şüphe” kavramını tartışmaya açarak, ölüm cezası kararını nasıl beraata dönüştürebildiğini ele almaktadır” (2014, s.9). Burada “adalet” başlığı ele alınabilir. Adil bir yargılama süreci için tüm şüphe ve deliller tekrardan gözden geçirilmeli, bu aşamada olabilecek tüm ihtimaller tek tek ele alınmalıdır. Fakat jüri

üyelerinden bazıları, sanığın kenar mahallede yaşayan bir çocuk olmasından dolayı suçun mümkün olacağını savunurken, burada, etik ilkelerin ve ahlaki değerlerin biri olan önyargı kavramının devreye girdiği görülür. Önyargı, herhangi bir konu hakkında, doğruluğu kesin olarak kanıtlanabilir olmamasına rağmen, kişisel bakış açısını ele alarak koşulsuz taraf tutma olarak tanımlanabilir. Bu durum kişinin ırk, cinsiyet, sosyokültürel çevre, yaş veya farklı herhangi bir durumu ele alarak, kendi çıkar veya deneyimleri doğrultusunda yancı bir tutum sergilemesine sebep olmaktadır. Filmde de 10 numaralı jüri kenar mahalle olarak adlandırılan, daha dar gelirli ve eğitim seviyesi düşük kesime yönelik önyargılı bir bakış açısı sergiler; çocuğa inanılmaması gerektiğini çünkü hayatı boyunca “onların” arasında yaşadığını ve yalan söylemenin “onlar” için çok doğal olduğunu savunarak adil bir karar alma sürecinin tam karşıtı olarak değerlendirilebilecek bir yaklaşımla genelleme yapmakta ve yanlı bir bakış açısıyla kendi yaşam deneyimlerini somut eylem sürecinin özgül değerlerinin önüne yerleştirmektedir. 9 numaralı jüri de 10 numaralı jüriye düşünceleri hakkında katılmaktadır. Bu duruma 8 numaralı jüri karşı çıkarak, kişisel çıkarların adalet sisteminde yeri olmadığına değinirken aslında tek bir kişinin birden fazla jüri üyesinin adaletsiz tutum ve önyargılı bakış açısına ortadan kaldırma çabası/mücadelesi izleyiciye aktarılır. Oysa ahlaki açıdan da hukuk etiği açısından da bir kişinin suçlu olup olmadığına karar vermede, doğruluğu kanıtlanmış deliller doğrultusunda hareket edilmelidir. Bir diğer önyargı örneği ise filmin sonlarına doğru ikna edilen 3 numaralı jüri üyesidir. Söz konusu jüri, sanık çocuğa kendi çocuğu yüzünden önyargı ile yaklaşırken, çocuğu ile yaşadığı kişisel sorunlar yüzünden sanığa merhamet göstermek istememektedir (Pir, 2021).

Film boyunca izleyiciye aktarılan yargılama sürecinde yaşanan diğer bir etik ihlal ise bazı jüri üyelerinin “sorumluluk bilincini” yerine getirmemesidir. 8 numaralı jüri sorumluluk ve vicdani görev bilinci çerçevesinde konu hakkında tartışmak, var olduğu iddia edilen olayın gerçek yüzünü ortaya çıkarmak ve suçlu olduğu kabul edilen gencin eyleminin gerçek niyetini konuşmak isterken, diğer jüri üyeleri tam aksi bir yaklaşımla sanığı kolay yoldan suçlu ilan edip kendi kişisel yaşamlarına ve günlük faaliyetlerine dönmek isterler. Örneğin 7 numaralı jüri üyesi akşama maç bileti aldığı için herkesin aynı oyu kullanmasını ve oradan ayrılmayı istemektedir. Fakat 8 numaralı jürinin sorumluluk bilinci ile yaklaşımı diğer üyeleri tekrar düşünmeye iter, bir kişinin sergilemiş olduğu etik davranış grubun diğer üyelerini de olumlu yönde etkileyerek yavaş yavaş farklı sorgulama formlarına yönelmelerini sağlar.

Etik ilkeler açısından film boyunca aktarılan tartışmada üzerinde durulması gereken bir diğer başlık “eşitlik” kavramıdır. Gerek etik ilkeler gerekse ahlaki değerler açısından olsun, adalet sisteminde yer alan eşitlik ilkesinin önemi de film boyunca üzerinde durulan temel değerler arasında yer almaktadır. Burada jüri üyeleri sanığın savunma ifadesini yaşadığı çevre yüzünden gerçekçi bulmazken, yine aynı çevrede yaşayarak tanıklık edenlerin ifadelerini kabul ederler. Aynı koşullara sahip biri sanık ikisi tanık olan bireyler, hem eşitsizlik hem de önyargının aynı anda etkisi ile negatif bir

değerlendirmeye alınır. Fakat insan hakları, ahlaki değerler; empati, vicdan gibi unsurlar ele alınarak herkese eşit imkanlar tanınmalıdır ki bu nokta filmin psikolojik yanlarından biri olarak izleyiciye aktarılır. Bir diğer konu ise karar verme sürecinde “grup baskısının etkileri”dir. Filmin başlangıcında 12 jüri üyesi toplantı odasına girerken içlerinden bazılarının suçlu oyunu hemen kullanıp gitmeyi dile getirdiği görülür. Yalçın’ın da vurguladığı gibi; “Oy veren asabi adam tartışmanın ilk dakikalarında ‘tabii ki suçlu’ diyerek kendisinden emin ve otoriter bir duruşla kendi konumunu güçlendirir. Ve bu duruşu diğer kişilerin de normatif sosyal etki ile asabi olan adama uyum sağlama eğilimine neden olur” (Yalçın, 2023). 8 numaralı jürinin karşı çıkması ve sonrasında onun haklı olabileceğini düşünen diğer jürilerin de oylarını değiştirmeye başlaması grup dinamiklerinin karar verme sürecindeki etkilerini gözler önüne sermektedir. Mantık ve eleştirel düşünme de etik ilkelerin basamaklarındandır. Başlangıçta yok sayılan yetersiz ve çelişkili deliller mantık süzgecinden geçirilerek tekrardan ele alınmaktadır.

Görsel 4. *12 Angry Men* (*12 Öfkeli Adam*) Jüri Toplantı Odası

Ahlaki değerler kapsamında ele alınabilecek diğer önemli kavram ise “empati”dir. Empati, yani “duygudaşlık” (TDK, 2024), bireyin kendini bir başkası yerine koyabilme ve o kişinin yaşadıklarını anlayabilme, hissedebilme durumudur. Filmde sanığa herhangi bir imkan tanınmadan suçlu ilan edilme durumu empati yetersizliğinin kanıtı olarak yorumlanabilir. Her ne olursa olsun karşıdakinin insan olduğu unutulmamalı ve o kişi yaşadığı koşul ve şartlar göz önünde bulundurularak değerlendirilmeli ve eylemlerin gerekçesi doğru analiz edilmelidir. Burada 8 numaralı jüri, bu gerçeğe dikkat çekerek diğer jürilerin olayın gerçekliği ya da gerçekleşme koşullarına ilişkin bir kez daha düşünmesini sağlamaktadır. Tek bir jürinin nesnel bakış açısı, ahlaki değer açısından belirli ilkelere göre hareket edişi, 96 dakikalık filmin sonunda tüm jürilerin çocuğun suçsuz olduğu kararı vermesini ve adil bir yargılamanın gerçekleşmesini sağlar. Çünkü

gözden kaçırdıkları veya göz ardı ettikleri etik ilkeler ve ahlaki değerlerin tekrardan irdelenmesi, olayın gerçekliğinin yeniden sorgulanmasını ve jüri üyelerinin yanlış tutumlarını bırakarak adil ve mantıklı gerekçelerin yeniden tartışılmasını sağlamıştır. Filmin son sahnelerinde, en son ikna olan 3 numaralı jürinin ikna olmadan önce kendi oğlunun fotoğraflarını yırtıp masanın üstüne attığı görülürken, filmin bitiminde bu yırtık fotoğrafların masada bırakıldığı görülür; dikkat çekilmek istenen aslında yırtık fotoğrafların simgelediği anlamdır. Yırtık fotoğraflar önyargıyı simgelemekte ve jürilerin fotoğraf parçalarını masada bırakarak toplantı salonundan ayrılmaları, önyargının geride bırakılması gibi anlamları çağrıştırmaktadır (Pir, 2021).

Etik İlkelere Bağlılık ve Ahlaki Değerlerin Karar Alma Sürecindeki Etkileri Açısından Karakter Analizi

1 Numaralı Jüri Üyesi: Gruba başkanlık yaparak yönetimi sağlamaya çalışan karakter, diğer 11 jürinin oylama ve karar verme sürecini dengelemeye çalışmaktadır. Her bir jürinin fikir özgürlüğüne karışmadan onları dinlenmesi konusunda sırayı yöneten jüri üyesidir (Arslan, 2019). Birtek (2015) söz konusu jüri üyesinin (karakterin) “eseri yazanın ve yönetmenin gözünden bakıldığında “sistem adamı” olarak tanımlanabileceğini” ifade etmiştir. Kısaca etik ilkelerin uygulanmasında grubu yönetmeye çalışsa da ahlaki değerlerin savunulması açısından analiz edildiğinde zaman zaman grup çoğunluğuna ayak uydurması, karar verme sürecini olumsuz etkileyen unsurlardan biri olarak tanımlanabilir.

2 Numaralı Jüri Üyesi: Genel olarak “kendi fikirlerini savunmakta zorluk çeken, uysal, çekingen bir adam” olarak yansıtılan jüri üyesinin çoğunlukla diğerlerinin düşüncelerinden “kolayca etkilendiği” ve genellikle “konuştuğu son kişinin fikirlerini benimsediği” görülür (Study Guides, t.y.). Sıklıkla tartışma sürecine yetişmekte zorlanır ve sözü daha güçlü karakterli jüriler tarafından kesilir (Rose, 2024). Bu durum, karar verme sürecinde dikkat edilmesi gereken etik ilkeler doğrultusunda hareket etme gerekliliğini olumsuz etkileyerek, pasif bir role sahip olmasına neden olur. Aynı zamanda kararsız tavırları ve değişken yapısı adil bir yargılama süreci için etik dışı hareket etmesi ile sonuçlanır. Ahlaki değerler kapsamında ise diğer jüri üyelerine göre fikir değiştirdiğinden vicdanının sesini dinlemekte zorlandığı görülür.

3 Numaralı Jüri Üyesi: Önyargılı bir karakter olarak aktarılan 3 numaralı jürinin, davaya objektif açıdan bakmakta zorlanan ve “kontROLSÜZ öfkesi yüzünden etrafındaki dünyaya yabancılaşmış” bir kişi rolünü üstlendiği tanımlanabilir (Grade Saver, 2024). Kişisel görüşlerini dava sürecine dahil etmesi bakımından etik ilkeler çerçevesinde hareket etmediği ve karar vermede yanlış davrandığı görülür. Geçmiş travmaları ve oğluna duyduğu öfke, karar verme sürecini yönlendiren en temel gerekçe olarak aktarılmıştır.

4 Numaralı Jüri Üyesi: Karar alma sürecinde mantıksal ve analitik ilerleyen jüri üyesi, kurallara bağlı bir karakter çizer. Rose’a göre aynı zamanda “sanığa karşı sınıfçı

görüşlere sahiptir ve çocuğun fakir olduğu için suçlu olma ihtimalinin daha yüksek olduğu” gibi etik dışı ve önyargılı bir tutum sergiler (Rose, 2024). Fakat süreç ilerleyip delilleri daha detaylı analiz etmeye başladığında daha objektif bir yaklaşım sergilemeye başladığı görülür.

5 Numaralı Jüri Üyesi: Birtek’in de tanımladığı gibi; “çekingen ve sade bir vatandaşın izlerini görmek mümkündür”. Çocukluğunu yoksul mahallelerde geçirmiş olması nedeniyle “özgüven sorunu yaşayan biri” olarak aktarılır. Konuşma sırası ona geldiğinde “beni atlayabilir misiniz” diyerek konuşmak istememesi bunu kanıtlar nitelikte bir davranış formudur (Birtek, 2015). Bu durum etik açıdan pasif bir izlenim yaratsa da empati yapabilmesi bakımından sanığa ilişkin daha açık fikirli olmasına ve deliller üzerinde daha detaylı analiz yapabilmesine olanak sağlar ki söz konusu jüri karar verme sürecini olumlu etkileyen karakterlerden biri olarak kabul edilebilir.

6 Numaralı Jüri Üyesi: “Kararlarını yavaş ve dikkatli bir şekilde veren dürüst ama aptal bir adam” olarak izleyiciye aktarılan 6 numaralı jüri üyesi, “olumlu görüşler yaratmakta zorlanan, ancak kendisine en çok hitap eden başkalarının görüşlerini dinlemek, sindirmek ve kabul etmek zorunda” hisseden bir figür olarak değerlendirme sürecinde yer alır (Study Guides, t.y.). Bu durum da onun sürü psikolojisine dayalı bir karakter olarak ilerlemesine ve kendi fikirlerini açıkça yansıtamayan pasif bir jüri olarak kabul edilmesine sebep olmaktadır (Birtek, 2015). Öte yandan ahlaki açıdan oldukça nazik ve empati yeteneği gelişmiş bir karakter olan jüri üyesinin adalet sağlamada insan haklarını ön planda tutarak hareket ettiği görülür.

Görsel 5. *12 Angry Men* (*12 Öfkeli Adam*), Karakterler

7 Numaralı Jüri Üyesi: Kişisel çıkarlarını ön planda tutması bakımından karar verme sürecinde etik dışı davranışa sebep olan 7 numaralı jüri üyesi Study Guides’e göre; “jüride oturmaktan daha önemli işleri olduğunu düşünen gürültülü, gösterişli, el kol hareketleriyle konuşan, çabuk sinirlenen ve bilmediği konularda fikir belirtmeye açık olan bir zorba ve korkak” olarak ifade edilmiştir. Bu durum onun karar verme sürecinde yüzeysel bir tavır sergilemesine neden olmuş ve etik dışı davranmasına yol açmıştır.

8 Numaralı Jüri Üyesi: İlk suçsuz oyu kullanarak sanığa bir şans verilmesine olanak sağlayan jüri üyesi objektif olan, farklı perspektifleri değerlendirebilen, özgüvenli ve diğer jüri üyelerine psikolojik açıdan yol gösterici olan zeki bir adamdır. Ahlaki değerleri yüksek ve etik ilkelerin bilincinde olması karar verme sürecinde kişisel objektifliğini korumasını sağlarken, diğerlerinin de benzer bir çizgide ilerlemesini ve sonucunda sanığın beraat etmesini sağlar. Genç sanığın olası masumiyetini ele alarak diğer grup üyelerinin de bu anlamda düşünmesini sağlayan fikirler ortaya atmış, tartışmanın odağını genişleterek olaylara farklı açılardan bakmayı önermiştir (Grade Saver, 2024).

9 Numaralı Jüri Üyesi: Grubun en yaşlı üyesi olan 9 numaralı jürinin karar vermesinde etkili olan en temel nitelik, tecrübe ve gözlemleri ile davayı daha geniş bir pencereden ele alabilmesidir (Birtek, 2015). Adaletin sağlanması konusunda tecrübelerini dile getirerek insan haklarını savunmaktadır. Aynı zamanda ırkçılığa karşı olan tutumu eşitlik ilkesini benimsediğini gösterir (Rose, 2024).

10 Numaralı Jüri Üyesi: Rose’un da vurguladığı gibi (2024) 10 numaralı jüri üyesi “usulüne uygun yargılamayı veya kanunu” önemsemez ve “çocuğu ırkı nedeniyle mahkum etmek için” yanlı ve adaletsiz bir oy kullanır (Rose, 2024). Ahlaki açıdan önyargılı ve öfkeli bir karaktere sahip olması, karar verme sürecinde etik dışı davranmasına sebep olmaktadır.

11 Numaralı Jüri Üyesi: Amerikan yargı sistemine oldukça güçlü bir bağ ile inan Avrupalı bir göçmendir (Grade Saver, 2024). Adalet ve eşitlik kavramlarına olan bağlılığı karar verme sürecini etkileyen ilkelerdendir. Adaletsiz bir yaşam sürmesi, diğerlerinin aksine onun bu davada dürüstlüğü aramasına yol açar ve adil bir tartışma yürütür (Study Guides, t.y.).

12 Numaralı Jüri Üyesi: “İnsanları yüzdeler, grafikler ve anketler açısından değerlendiren kurnaz, zeki” ve şımarık bir karakter olmasına rağmen iyi bir insan olmaya çalışmaktadır (Study Guides, t.y.). Karar verme sürecinde devamlı olarak diğer jürilerin ve bu jürilerin ele aldıkları kanıtlar doğrultusunda kararsız davranışlarda bulunmaktadır. Yüzeysel ve kararsız yapısı karar verme sürecini oldukça etkilemektedir.

SONUÇ

12 Angry Men (*12 Öfkeli Adam*) filmi, etik ilkelerin ve ahlaki değerlerin, bireyi ve buna bağlı olarak grup ve toplumu nasıl etkilediğini eleştiren dönemin ve

günümüzün önemli sinematografik çözümlemelerinden biridir. Film, birbirinden farklı hayatlara sahip 12 jüri üyesinin, yargılama aşamasına dahil olduğu davadaki ahlak değerlerini ve etik ilkeleri farklı karakter analizleri üzerinden ele almakta, 12 jüri üyesinin her biri sanığın suçlu olup olmadığına karar verirken, kişisel yaşamsal deneyimleri ve ahlaki görüşleri doğrultusunda, zaman zaman etik ve ahlak dışı zaman zaman ise daha empatik ve önyargısız/adil düşünceleri savunmaktadır. Filmin başından sonuna kadar, her bir jüri üyesinin etik ve ahlaki değerleri ile çatışan durumu, izleyiciye mesleki etiğin ve kişisel ahlakın nasıl birbirinden ayrılabilindiğini ve bir arada nasıl işleyebileceğini göstermektedir.

Etik, birey ve toplumların davranışlarını yönlendirmede rehberlik eden bir dizi sistemli kurallar bütünüyken, ahlak ise bireysel ve toplumsal bağlamda doğru ve yanlış davranışları belirleyen fakat, topluma, kültüre ve şartlara göre değişiklik gösterebilen değerlerdir. Bu kavramların *12 Angry Men* filminde, bireysel ve toplumsal sorumluluklar arasında denge kuramaya çalışırken nasıl birbiri ile iç içe geçtiği görülmektedir. Filmde etik ilke ve ahlaki değerler, adalet, dürüstlük, sorumluluk, empati, önyargı, eşitlik gibi temel başlıklarla ele alınmış; baskın ve ikna kabiliyeti yüksek, zeki aynı zamanda empati yapabilen 8 numaralı jürinin, diğer on bir jüriyi karar verme sürecinde nasıl etkilediği üzerinde durulurken adil davranışın gerçeğe ulaşmadaki rolü ve yargı sürecindeki önemi vurgulanmıştır. Söz konusu jüri üyesinin olaylara objektif yaklaşması ve ön yargıdan arınmış hareket etmesi, Amerikan yargı sisteminde jüri üyeliği toplumsal bir görev olarak ele alındığında mesleki etik açısından diğerlerinin aksine etik ilkelere uygun hareket eden bir karakter olarak izleyiciye sunulurken, aynı zamanda toplumsal sorumluluk açısından gelişmiş bir bilince sahip olduğunu da kanıtlamaktadır.

Ahlaki değerler ve meslek etiğinin önemine değinirken yargı sürecini de eleştiren fakat aynı zamanda kişisel farklılıklar üzerinden gerçekliğe bakış açılarını yorumlayan ve bunlar arasındaki ayrımların nedenlerine dair insani temel değerlerin sonuçlarını yorumlayan sinematografik bir eser olarak *12 Angry Men*’de Lumet, Thane Rosenbaum’un da vurguladığı gibi (2011); “Amerikan jüri sistemini trajik bir opera olarak tasvir etmiştir”. Meslek etiği, meslek hayatındaki görevleri yerine getirmede, etik ve ahlaki açıdan; tarafsızlık, dürüstlük, sorumluluk bilincinin farkında olma gibi unsurlar ile doğru ve yanlışın nedenlerine ilişkin belirleyici etkenleri tanımlamaktadır. Ancak film, bu idealin her zaman gerçekleşmediğini ve kişisel önyargılar ile duygusal tepkilerin karar süreçlerini olumsuz etkileyebildiğini izleyiciye aktarır. Meslek etiği, hukukun ve adaletin sağlanmasında da oldukça önemlidir. Bu yüzden meslek etiği kapsamında yer alan hukuk etiği burada devreye girmektedir. Filmde hukuk etiği, jüri üyelerinin adil bir yargılama süreci için delilleri dikkatle incelemesi, tarafsız kararlar vermesi ve bu süreci sistemli ve planlı yürütmeleri gerektiği gibi unsurlar etrafında şekillenir. Film, on iki jürinin, farklı kişisel değerleri ve toplumsal perspektifleri doğrultusunda karar vermeye çalışırken, bir yandan sorumluluklarının getirdiği etik ilkeleri bir yandan ise bireysel

önyargılarıyla olan çatışmalarının grup üyelerini ve karar sonucunu nasıl etkilediğini gözler önüne sermektedir.

Son olarak, *12 Angry Men* (12 Öfkeli Adam) filmi, etik ve ahlak kavramlarını sorgularken bu kavramlar doğrultusunda meslek etiği, hukuk etiği gibi konulara sanatsal bir açıklık getirmeyi amaçlamış, karar verme sürecinde bu faktörlerin etkisinin önemini çarpıcı ve etkileyici bir anlatımla izleyiciye aktarmıştır. Toplumda var olan adalet anlayışının, yalnızca hukuki açıdan değil bireysel faktörler ile de şekillenebileceğini değerlendirmiştir. Bu film, insanları yalnızca hukuki sorumlulukları yerine getirmeye değil, aynı zamanda doğru olanı yapmak için vicdanlarını dinlemeye teşvik eder ve bu açıdan hem bireysel hem de toplumsal düzeyde etik ve ahlaki sorumlulukların farkında olmanın, adaletin sağlanmasında ve toplumun gelişiminde en önemli faktörlerden biri olduğunu tanımlamak mümkündür.

*Bu araştırmanın tüm süreçlerinde desteği, yönlendirmeleri ve düzeltmeleri için sayın hocam Doç. Dr. Ezgi TOKDİL’e teşekkürlerimi sunarım.

KAYNAKÇA

- ADAMS, B. C. (2025). “Legal Ethics (Hukuk Etiği)” (Çev. Ormanoğlu, H. D.). *Missisipi Law Journal*, 1(4): 439-448.
- AKÇOK, U.G. (2024). “Amerikan Mahkemelerindeki Jüri Sistemi Nedir”.
<https://callutku.com/blog/amerikan-mahkemelerindeki-juri-sistemi-nedir/> adresinden 09.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- AKTAN, C.C. (2009). “Ahlak ve Ahlak Felsefesine Giriş”. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 38-59.
- ARSLAN, C. (2019). “12Kızgın Adam Filminin Sosyal Psikolojik İncelenmesi”.
<https://www.psikolojiagi.com/12-kizgin-adam-filminin-sosyal-psikolojik-incelenmesi/> adresinden 10.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- ASLAN, H. (t.y.). “Ünite 3: Meslek Etiği Kavramı ve Meslek Etiği İlkeleri [Ders notları]”.
file:///C:/Users/Administrator/Downloads/ebut608_sunump_unite3%20(1)%20(2).pdf sayfasından erişilmiştir.
- BİRTEK, G. (2015). “12 Angry Men (12 Öfkeli Adam) Üzerine”.
<https://www.yedipencere.com/12-angry-men-12-ofkeli-adam-uzerine/> adresinden 10.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- BRITANNICA (2024). “Sidney Lumet Summary”.
<https://www.britannica.com/summary/Sidney-Lumet> adresinden 07.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- ALUMNI, C. (2024). “Sidney Lumet: A Life”.
<https://www.alumni.columbia.edu/content/sidney-lumet-life> adresinden 07.11.2024 tarihinde erişilmiştir.

- ÇAĞLAR-GÜRGEY, F. İ. (2024). "Hukuk Eğitiminde Hukuk Etiği". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 73(2): 837-867.
- DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ (2024). "Hukuk ve Meslek Etiği (KHUK471)". <https://www.emu.edu.tr/dersler?code=HKUK471> adresinden 09.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- ESMER, Y. ve ÖZDAŞLI, K. (2023). "Bilimsel Araştırmalarda Etik: Kavramlar ve İlkeler". *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 13(3): 397-409.
- FİLİZÖZ, B. (2019). "Meslek Etiği ve Akademisyenlerin Etik Değerleri Üzerine Nicel Bir Araştırma". *Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi*, 14(20): 1230-1257.
- GRADE SAVER (2024). "12 Angry Men (1957 film) Character List". <https://www.gradesaver.com/12-angry-men-1957-film/study-guide/character-list> adresinden 10.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- HOLM, A. (2022). "On iki Öfkeli Adam (Ve Toplantı Odasının Önemi)". <https://www.arthurholm.com/twelve-angry-men-and-the-importance-of-a-meeting-room/> adresinden 09.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- IMDb (2024). "Sidney Lumet". https://www.imdb.com/name/nm0001486/bio/?ref=nm_ov_bio_sm adresinden 07.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- İŞGÜDEN, B. ve ÇABUK, A. (2006). "Meslek Etiği ve Meslek Etiğinin Meslek Yaşamı Üzerindeki Etkileri". *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(16): 59-86.
- KARACAOĞLU, E. (2014). "Hukuk ve Sinema Dersi: Neden ve Nasıl?". *Hukuk Kuramı*, 1(4): 1-10.
- KILIÇ, Y. (2015). "Kant'ın Etik Görüşünde 'Değerli Eylem'in Olanağı". *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22): 93-100.
- KÜÇÜK, M. (2003). "Bilimsel Araştırma ve Etik". *Kurgu Dergisi*, (20): 255-266.
- MAHMUTOĞLU, A. (2009). "Etik ve Ahlak, Benzerlikler, Farklılıklar ve İlişkiler". *Türk İdare Dergisi*, 81(463-464): 225-249.
- ÖZEL, K.C. (2017). "Etik ve Hukuk -Hukuk Arasındaki İlişki". *TAAD*, 9(33): 685-707.
- PİR, N. (2021). "Sosyal Psikolojinin Hukuk Sistemi Üzerindeki Etkisi: "12 Öfkeli Adam" Filmi Tahlili". <https://www.akademikkaynak.com/sosyal-psikolojinin-hukuk-sistemi-uzerindeki-etkisi-12-ofkeli-adam-film-tahlili.html> adresinden 09.11. 2024 tarihinde erişilmiştir.
- ROSE, R. (2024). "Twelve Angry Men | Character List". <https://www.sparknotes.com/drama/12-angry-men/characters/> adresinden 10.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- RUACAN, Ş. (2005). "Bilimsel Araştırma ve Yayınlarda Etik İlkeler". *Gazi Tıp Dergisi*, 16(4): 147-149.
- SALTIK, A. (2017). "Hukuk Etiği: Yargıç Olmakla Erdemli Olmak Arasındaki İlişki, Yargıçları Erdemli Kılmak İçin Ne Yapmalı?, Adalet Açısından Nasıl Bir Yargıç Modeli? [Ders Notları]". http://ahmetsaltik.net/arsiv/2017/09/Hukuk_Etigi-1.pdf adresinden 09.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- SIDNEY LUMET (2024). <https://www.sinemalar.com/sanatci/27985/sidney-lumet> adresinden 09.11.2024 tarihinde erişilmiştir.

- SÖZEN, M. (2016). "Filmlerde Müzik Kullanılmamasının Anlatımsal Etkileri: Örnekler, Analizler". *Selçuk İletişim*, 9(3): 224-248.
- STUDY GUIDES (t.y.). "Characters: Twelve Angry Men". <https://www.bard.org/study-guides/characters-twelve-angry-men/> adresinden 10.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- TUĞAY, O. ve KILIÇ, B. M. (2017). "Meslek Etiği ve Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Sözleşme Algısının Kurumsal Modeli". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22): 542-554.
- TÜRK DİL KURUMU (2024). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK
- YALÇIN, Ş. (2023). "Film Analizi: 12 Öfkeli Adam". <https://www.monapsikoloji.com/film-analizi-12-ofkeli-adam/> adresinde 10.11.2024 tarihinde erişilmiştir.

Görsel Kaynakça

- Görsel 1. 12 Angry Men (12 Öfkeli Adam) [Resim].
<https://engage.gcc.mass.edu/workshops/classic-film-conversation-12-angry-men/> sayfasından 04.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Görsel 2. 12 Angry Men (12 Öfkeli Adam) [Resim]. <https://www.criterion.com/films/27871-12-angry-men> sayfasından 04.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Görsel 3. 12 Angry Men (12 Öfkeli Adam) Jüri Toplantı Odası [Resim].
<https://www.arthurholm.com/twelve-angry-men-and-the-importance-of-a-meeting-room/> sayfasından 09.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Görsel 4. 12 Angry Men (12 Öfkeli Adam) Jüri Toplantı Odası [Resim].
<https://www.criterion.com/current/posts/2076-12-angry-men-lumet-s-faces> sayfasından 09.11.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Görsel 2, 12 Angry Men (12 Öfkeli Adam), Karakterleri [Resim].
<https://medium.com/cinemanian/12-angry-men-review-and-analysis-92d513db8a03> sayfasından 10.11.2024 tarihinde erişilmiştir.